

hvaćali i novosti koje su nastojali prilagoditi mogućnostima svog glazbenog izražavanja, tako npr. solistički napjevi za čitanja jasni su primjer melodike iz udaljenije prošlosti, dok oni višeglasni, zborni pokazuju novije utjecaje.

»Dok u ovom stilu našeg crkvenog pjevanja ne susrećemo dinamičko nijansiranje, u sličnim svjetovnim napjevima izvan crkve susrećemo dinamička nijansiranja i različite načine pjevanja, npr. mezza voce, sotto voce itd«. Ovo se pjevanje u svojoj stanovitoj rustičnosti doživljava kao naša *glazbena naiva* koja bi, da je adekvatno svijetu predstavljena, vjerujem, imala i veći uspjeh od naše likovne naive.

Prema sadržaju i funkciji tekstova izabranih napjeva ploča prikazuje stalne pjevane dijelove mise (*Gospodi, Svet i Jaganče*), pjevanja u Velikom tjednu (*Puče moj, Muka, Ispovidajte se*), napjeve za čitanja poslanica (na misi, za čitanja u obredima za pokojnike i druge napjeve iz obreda za mrtve (ps. 50, 90, 129, *Oslobodi me, Gospodine* i posljednica *Dan od gnjeva*); tu su i hvalaspjev *Uzveličaj, dušo moja* s antifonom, pjesma u devetnici Božića i tri paraliturgijske pjesme. Kao najstarije pjevanje predstavlja se ono iz Stobreča, zatim Solina, Velog Varoša i na kraju ono iz Vranjica. Stobrečani pjevaju najautohtonije, najizvornije i najrustičnije, dok je pjevanje Vranjičana »najumjetničkije«, što je onda s muzikološkog i etnomuzikološkog stajališta manje zanimljivo.

Između pojedinih napjeva donesena su kazivanja pjevača i bratimâ što na ploči povezuje primjere pjevanja, a ima i izvrsnih komentara, što ima i svoju draž.

Osim spomenutih tekstovnih priloga i sažetka na engleskom jeziku s unutarnje strane omotnice albuma ima više likovnih priloga: stara gravura Splita i okolice, faksimil teksta u starom pravopisu pjesme *Puče moj* i početak Martinićeve transkripcije vranjičkog napjeva iste pjesme, faksimil djela jedne matrikule i više kapitula matrikule Bratovštine Svetog Križa.

Kako rekoh na početku, pojava albuma LP *Puče moj* sa starohrvatskim pučkim napjevima iz »splitskog kruga« (Veli Varoš, Solin, Vranjic i Stobreč) kulturno-glazbeni je događaj (i crkveni) koji treba pozdraviti i podržati (kako su to učinili župnici spomenutih župa), a Ljubu Stipišića potaknuti da nastavi. Što se njega tiče ne treba ga posebno poticati, on je za to »zagrijan« i iskustvom kvalificiran. U tome pothvatu bi ga trebale, i to ne samo lijepom rječju, pomoći i crkvene i kulturno-društvene strukture naše sredine.

ROMAN IZ PROŠLOSTI IMOTSKE KRAJINE

Fra Vjeko Vrčić, Posljednji bijeg, Imotski, 1984.

Domagoj Šubić

Iako se suvremeni književni žanrovi najčešće zatvaraju u svoje slike i simbole, te na taj način radije poniru u našu intimu i sudbinu negoli u povijest i njezinu zbilju, književnost se ne može odreći svoje funkcije da kroz priču, događaj ili fiktivnu fabulu predočava konkretnost čovjeka i njegova života. Povjesničar Imotske krajine fra Vjeko Vrčić s tom je nakanom posegao za jednim isječkom naše povijesti, da bi u romaneskno-povijesnom žanru predočio domovinsku ljubav i otpornost našega naroda.

Riječ je o turskom zulumu u ratnim nemirima početkom 18. stoljeća, kad se Imotska krajina počinje oslobađati. Radi se o »posljednjem bijegu« pred agama i begovima, koji okrutno tlače iz osvete i straha, jer im se tresle tlo pod nogama. Tematika je vezana uz povijesne činjenice. Kronika se pretače u roman, roman poprima vjerodostojnost povijesne stvarnosti. Poticaj mu je i osnova zapis imotskog gvardijana fra Stipana Vrljića, koji zajedno s narodom 1715. god. napušta selo i Krajinu i svoj stari samostan na otočiću u Prološkom Blatu, da bi se spasili i konačno oslobodili od bahatih aga i kadija.

Povijesna tema, povijesni roman. Život se u njemu odvija i teče više kroz faktičnu stvarnost nego literarnu fikciju. Podaci, međusobni odnosi i događaji čine okosnicu romanesknog tkiva. Pisac ih vješto povezuje, izriče svojim riječima i utkiva u jedinstvenu cjelinu. Glavni su junaci povijesne ličnosti, sporedni su uzeti iz sela i plemena Imotskog kraja. Sve je obojeno domaćim koloritom, nadahnuto povijesnom stvarnošću. Fratri, franjevci, i rijetki župnici glagoljaši tako prisno i familijarno žive sa svojim narodom. Jedina su mu potpora i nada u onim teškim vremenima. Slike, doživljaji, zbivanja i dijalози, strahovi i nade — sve treperi težinom vremena i sudbinskom povezanosti svećenika i njegova puka. Zajedno se misli i živi, bori i nada, moli i vjeruje u bolje dane.

Kao dobar poznavalac Imotske krajine, njezine povijesti i narodnih običaja, autor vješto unosi u tkivo romana povijesne zgrade i običaje, oslikava duhovne prilike i materijalno stanje, otkriva tegobe života, nasilja, progonstva i pokolje. Vrlo mnogo polaže na nutarnju povezanost naracije i psihološke reakcije svojih junaka. Mentalitet Krajine i otpornost narodnog duha spontano progovaraju u čežnjama i nadama, u dijalozima i slutnjama, u onome što se javno govori ili ljubomorno u duši čuva. Ukratko činjeničnost jednog vremena, sa svim svojim nemirnim zbivanjima i ljudskim domišljanjima, postaje u narativnoj formi kroz tobožnju fikciju i roman, svjedočanstvom i konkretnim životom.

Možda će, zbog činjenice što romaneskni oblici nisu svojstveni svećenicima-piscima (iznimka je bosanski franjevac E. Matić koji je pisao pod književnim pseudonimom Narcis Jenko) netko pitati, koliko je i kako je fra Vjeko uspio s ovim novim iskazom, u novoj književnoj tehnici. S tim u vezi možemo potvrditi da je ovaj kratki roman u biti roman-kronika, poput nekih Andrićevih pripovijesti i romana. Vrčić nije išao za sveobuhvatnom pričom, nije izmišljao fabulu, niti je, poput klasičnog sveznajućeg pisca, stvarao velike kombinacije. Naracija mu je jednostavna, stil suspregnut, ali jasan. Nema velikih ekskurza, ni sporednih motiva. Sve teče svojim slijedom, u funkciji povijesnog određenja. Ako je to s jedne strane prednost za pisca da u kratkom dahu, bez fabularne zapletenosti, planirani posao lakše privede kraju, s druge strane takav postupak u smislu umjetničko-kreativne inspiracije, kao faktična danost, nameće svoje obveze i ograničuje šire mogućnosti kombiniranja složenije strukture djela. U tom smislu, pisac je više kroničar nego stvaralac. Iskupljuju ga, u biti, njegov lagani narativni postupak, stil i spomenuto »zavirivanje« u dušu kraja i junaka. Vrčić tka svoja kratka poglavlja smireno i uvjerljivo, na granici umjetničkog i dokumentarnog, dajući fra Stipanovim zapisima novi svježih dah, u kojemu se davne zgrade i nezgode iz početka 18. stoljeća čitaju i doimlju kao romaneskno štivo.

OBAVIJESTI IZ UREDNIŠTVA

Poštovani pretplatnici i povjerenici, budući da o vašim redovitim pretplatama ovisi i redovito izlaženje naše zajedničke revije, molimo Vas da što prije uplatite pretplatu za iduću 1985. godinu i eventualne zaostatke iz prijašnjih godišta. Godišnja pretplata za sva 4 četiri broja iznosi 600 din.

Hvala!

SVIM PRETPLATNICIMA, ČITATELJIMA, SURADNICIMA I PRIJATELJIMA ŽELIMO SRETAN BOŽIĆ I RADOSNU NOVU 1985. GODINU!